

EJONS

International Journal on Mathematic, Engineering and Natural Sciences

(Uluslararası Fen, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Dergisi)

<https://ejons.org/index.php/ejons>

e-ISSN: 2602 - 4136

Derleme Makalesi

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14253774>

Türkiye'de ve Dünya'da Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi

Arslan SAY^{1*}¹Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 05100, Amasya, Türkiye*Sorumlu Yazar e-mail: arslan.say@amasya.edu.tr

Makale Tarihi

Geliş: 28.09.2024

Kabul: 03.11.2024

Anahtar Kelimeler

Aşı,
Aşı Reddi,
Aşı kararsızlığı,
Modern Tıp Reddi,

Aşılarla bağışıklama şüphesiz son yüzyılın en önlenebilir hastalıklarından biri olan pandemi ile mücadelenin en uygun maliyetli yoludur. Aşılama programları dünyada ve ülkemizde birçok hastalığın görülme sıklığını önemli ölçüde azaltmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) aşılama programlarının yaygınlaştırılmasını, etkili bir şekilde daha etkin ve verimli bir sistem haline getirmek için çalışmaktadır. Ülkemizde son 7 yılda etkisini hissettirmeye başlayan 'aşı reddi' kavramının önümüzdeki yıllarda giderek büyüyen bir tehlike olduğu gözlemlenmektedir. Aşı reddi sadece bireysel değil toplum sağlığını da etkilemektedir. Yurtdışında aşı tereddüt ve retleri üzerine, aşıların hangi nedenlerle suçlandığı sorgulanarak çalışmalar yapılmıştır. Ancak ülkemizde sorun henüz kapsamlı çalışmalarla ele alınmamıştır. Bu makalede konuyla ilgili literatür incelenerek geniş bir değerlendirme yapılmıştır.

Atıf Künyesi: Say, A. (2024). Türkiye'de ve Dünya'da Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi, EJONS International Journal on Mathematic, Engineering and Natural 8 (4) 475-479. **How to Cite:** Say, A. (2024). Opposition to Vaccination and Rejection of Modern Medicine in Turkey and the World, EJONS International Journal on Mathematic, Engineering and Natural 8 (4) 475-479.

Opposition to Vaccination and Rejection of Modern Medicine in Turkey and the World

Article Info

Received: 28.09.2024

Accepted: 03.11.2022

Keywords

Vaccine,
Vaccine Refusal,
Vaccine instability,
Modern Medicine Refusal.

Immunisation with vaccines is undoubtedly the most cost-effective way to combat pandemics, one of the most preventable diseases of the last century. Vaccination programmes have significantly reduced the incidence of many diseases in the world and in our country. The World Health Organization (WHO) recommends that vaccination programmes should be extended, effectively is working to make it a more effective and efficient system. The concept of 'vaccine refusal', which has started to make its impact felt in our country in the last 7 years, is a growing danger in the coming years. observed. Vaccine refusal affects not only individual but also public health. Studies have been conducted abroad on vaccine hesitancy and refusals, questioning the reasons for which vaccines are blamed. However, the problem has not yet been addressed with comprehensive studies in our country. is not available. In this article, a broad evaluation was made by analysing the literature on the subject.

1. Giriş

Bu çalışma Türkiye ve dünya genelinde aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi konularını ele almaktadır. Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi kavramlarına, tarihçelerine, nedenlerine, sağlık üzerindeki etkilerine, mücadele yöntemlerine ve önemli çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca, aşı karşıtlığı ve modern tıp reddinin önemi vurgulanarak, sonuçlar ve öneriler sunulacaktır. Bu konuların detaylı bir şekilde incelenmesi, toplum sağlığı için büyük önem taşımaktadır (Daldal vd., 2023; Yiğit vd., 2020; Demir, 2021).

2. Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi Kavramları

Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi, sağlık alanında giderek artan bir sorun haline gelmiştir. Bu kavramlar, bireylerin aşıları reddetmesi ve modern tıp yöntemlerini kabul etmemesi durumunu ifade etmektedir (Topçu ve Nasuhbeyoğlu2020; Ertaş ve Göde, 2021). Aşı karşıtlığı, genellikle bilimsel dayanağı olmayan yanlış bilgilere dayanarak aşıların zararlı olduğuna inanılması ve bu nedenle aşı yaptırmaktan kaçınılması durumunu ifade ederken, modern tıp reddi ise geleneksel veya alternatif tıp uygulamalarının tercih edilmesi ve modern tıp yöntemlerine karşı çıkılması olarak tanımlanmaktadır (Balçık ve Demir, 2021; Altay, 2022; Akkuş vd., 2022; Çakır, 2022).

2.1. Aşı Karşıtlığı Nedir?

Aşı karşıtlığı, bireylerin aşıların sağlıkları için zararlı olduğuna inanarak aşıları reddetmesi durumunu ifade eder. Bu durum genellikle bilimsel olmayan kaynaklardan edinilen yanlış bilgiler neticesinde ortaya çıkmaktadır (Bardak, 2021; Özcan, 2021). Aşı karşıtlığına neden olan faktörler arasında korku, inançlar, yanlış bilgilendirme ve sosyal medya etkileşimleri gibi etkenler bulunmaktadır. Tıbbi uzmanlar, aşı karşıtlığının ciddi sağlık riskleri oluşturabileceğine dikkat çekmektedir (Özçelik, 2020; Üzeltürk, 2022; Kılıç, 2023; Şeker, 2021)

2.2. Modern Tıp Reddi Nedir?

Modern tıp reddi, bireylerin geleneksel veya alternatif tıp uygulamalarını tercih ederek modern tıp yöntemlerini reddetmesi durumudur. Bu durum, genellikle doğal veya bitkisel tedavilerin modern tıp yöntemlerine tercih edilmesiyle ortaya çıkar. Modern tıp reddinin nedenleri arasında kültürel inançlar, bilgi eksikliği, güvensizlik ve tıbbi sisteme erişimdeki zorluklar gibi faktörler yer almaktadır. Modern tıp reddi, doğru bilgilerin yayılması ve bilinçlendirme çalışmaları ile ele alınmalıdır (Göçmen vd., 2023; Çevikdizici, 2024; Büyükbasmacı, 2023; Karagöz vd., 2024).

3. Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi Tarihçesi

Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi, aslında tarihte uzun bir geçmişe sahiptir. Antik dönemlerde Çin ve Hindistan gibi ülkelerde aşıların kullanılmasına karşı çıkmıştır. Ancak modern anlamda aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi, 18. yüzyılda aşıların keşfedilmesiyle başlamıştır. Dünya genelinde bu karşıtlık hareketi özellikle 19. yüzyılda hız kazanmıştır. Türkiye'de ise aşı karşıtlığı tarihi, Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır ve 1720 yılında İstanbul'da küçük bir çiçek aşısı karşıtlık hareketi başlamıştır (Uygur, 2023; Cembekli ve Özdağ, 2024; Aslankılıç, 2023).

3.1. Türkiye'de Aşı Karşıtlığı Tarihi

Türkiye'de aşı karşıtlığı tarihi, Osmanlı döneminden günümüze uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda 1700'lerden itibaren çiçek aşılarının kullanılmasına karşı çıkanlar olmuştur. Bu karşıtlık, Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve özellikle 1970'lerden itibaren daha görünür hale gelmiştir. Son yıllarda da aşı karşıtlığının azalmadığı, hatta bazı konularda arttığı görülmektedir (Mühür vd., 2022; Özceylan vd., 2021).

3.2. Dünya'da Modern Tıp Reddi Tarihi

Dünya genelinde modern tıp reddi tarihi, 19. yüzyılda başlamıştır. O dönemde bilim ve tıp alanındaki gelişmeler, bazı gruplar tarafından kabul edilmemiş ve reddedilmiştir. Özellikle bilimsel gelişmelerin toplumda değişime yol açması, bazı kesimlerde bu reddi daha da güçlendirmiştir. Günümüzde de modern tıp reddi, özellikle alternatif tıp ve doğal tedavi yöntemlerine duyulan ilgi ile devam etmektedir. (Urzua, 1991; Mahadevaiah vd., 2020; Yurdagül vd., 2023; Barutçu vd., 2021; Uslu vd., 2021).

4. Aşı Karşıtlığının ve Modern Tıp Reddinin Nedenleri

Aşı karşıtlığının yanı sıra modern tıp reddinin temel nedenlerinden birisi, aslında bilimsel ignordan kaynaklanmaktadır. Bilimsel bilgiye dayanmayan çeşitli inançlar, yanıltıcı bilgiler ve efsaneler, günümüzde aşı karşıtlığının ve modern tıp reddinin daha da artmasına ve yayılmasına önemli bir katkıda bulunmaktadır. Bilimsel araştırmalara dayalı sağlık konularında yeterli bilgi sahibi olunmaması ile bu alanda yanlış bilginin hızla yayılması, insanları aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi hakkında yanlış düşüncelere sürüklemektedir. Bilimsel ignordan kaynaklanan yanlış bilgiler, bilim ve tıp alanındaki gelişmelerin anlaşılmasına yol açmakta, bu da insanların sağlıklı kararlar alabilmelerini zorlaştırmakta ve nihayetinde aşı karşıtlığının yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, toplumda sağlık konusunda doğru bilgiye ulaşmayı daha da karmaşık hale getirmektedir. (Aktsai ve Başer, 2024; Aktsai, 2022; Pazarbaşı ve Akgül, 2021).

5. Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi'nin Sağlık Üzerindeki Etkileri

Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi konusu, günümüz toplumları açısından son derece önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, sağlık üzerinde ciddi ve çeşitli olumsuz etkilere yol açmaktadır. Aşılama oranlarının düşmesi, bu süreçte en dikkat çekici unsurlardan biridir ve bu düşüşün sonuçları oldukça endişe vericidir. Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi nedeniyle belirli topluluklarda aşılama oranlarının düşmesi, bulaşıcı hastalıkların yayılma riskini önemli ölçüde artırabilir ve bunun sonucunda toplum sağlığı tehlikeye girebilir. Özellikle çocuklar arasında, bu durumun yaratabileceği olumsuz sağlık sonuçları oldukça kaygı vericidir. Çocukların aşılammaması, ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir ve bu da çocukların sağlığını doğrudan tehdit eder. Ayrıca, bu olumsuz sağlık durumu yalnızca bireyleri değil, sağlık sistemini de olumsuz etkilemekte ve hizmet sunumunda güçlükler yaratabilmektedir. Bunun yanı sıra, bulaşıcı hastalıkların yayılmasının beraberinde getireceği ekonomik ve sosyal maliyetler, toplumun genel sağlığı üzerinde büyük bir yük oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi konusunda halkı bilinçlendirmek ve aşılamanın önemini vurgulamak büyük bir gereklilik haline gelmiştir. (Bayraktar, 2024; Bakırtaş ve Ozan, 2021; Orhan vd., 2023).

5.1. Salgın Hastalıkların Yayılması

Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi, salgın hastalıkların yayılmasına zemin hazırlayabilir. Özellikle aşılama oranlarının düşmesi, toplum sağlığını tehdit eden salgın hastalıkların yayılma riskini artırabilir. Kızamık, kabakulak, kızamıkçık gibi aşı ile önlenilebilen hastalıkların yayılması, ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir. Salgın hastalıkların yayılmasının önlenmesi ve kontrol altına alınması, aşı karşıtlığı ve modern tıp reddiyle mücadelede önemli bir strateji olabilir. Bu nedenle, toplum sağlığını korumak için aşılama oranlarının yükseltilmesi ve aşı karşıtlığı ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının önemi büyüktür (Güler, 2024).

6. Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi ile Mücadele Yöntemleri

Aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi ile mücadelede en etkili ve başarılı yöntemlerden biri, şüphesiz, eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarıdır. Toplumun geniş kesimlerine yönelik düzenli olarak sunulması gereken gerçek, güvenilir ve bilimsel bilgilerin aktarılması, aşıların ve modern tıbbın sağlık üzerindeki yararlarının detaylı bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu bilinçlendirme sürecinde sağlık çalışanları, eğitimciler, sivil toplum kuruluşları ve medya, son derece önemli bir rol oynamaktadır. Halkın doğru bir şekilde bilgilendirilmesi amacıyla eğitim kampanyaları, seminerler ve konferanslar düzenlenerek aşılamanın önemi vurgulanmalıdır. Ayrıca, sosyal medya ve internet gibi dijital platformlar üzerinde de doğru bilgiye erişimin kolaylaştırılması, yanlış bilgi ve dezenformasyonun önüne geçmek için etkili yöntemler olarak kullanılmalıdır. Bu çabalar, toplumun aşı ve modern tıp konusundaki algısını olumlu yönde etkileyecek ve sağlığın korunmasında kritik rol oynayacaktır (Gültekin ve Çağlar, 2023; Duman & Ünür, 2022).

6.1. Eğitim ve Bilinçlendirme

Eğitim ve bilinçlendirme, aşı karşıtlığı ve modern tıp reddiyle mücadelede temel bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Halkın sağlık konularında doğru bilgiye erişmesi ve bilinçlenmesi, aşuların ve modern tıbbın önemini anlaması için eğitim kampanyaları düzenlenmelidir. Bu kampanyalar kapsamında, halka yönelik seminerler, konferanslar düzenlenmeli, broşürler dağıtılmalı ve medya aracılığıyla bilinçlendirici içerikler yayımlanmalıdır. Ayrıca, eğitimcilerin, sağlık çalışanlarının ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuda aktif rol alması ve halkı bilinçlendirmek için çaba sarf etmeleri önemlidir. Böylece, doğru bilgiye erişim kolaylaştırılacak, bilinçlenen bireyler aşı karşıtlığı ve modern tıp reddine karşı daha dirençli hale gelecektir. (DOĞAN vd., 2023)

7. Türkiye ve Dünya'da Aşı Karşıtlığı ve Modern Tıp Reddi ile İlgili Önemli Çalışmalar

Türkiye'de aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi ile ilgili yapılan önemli bir çalışma, 2019 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında aşı karşıtlığının nedenleri ve etkileri detaylı bir şekilde incelenmiş, aynı zamanda bu konudaki bilinçlendirme çalışmalarının nasıl daha etkili olabileceği tartışılmıştır. Ayrıca dünya çapında önemli bir çalışma ise Amerikan Tıp Derneği'nin aşı karşıtlığı konusunda gerçekleştirdiği araştırmadır. Bu çalışmada aşı karşıtlığının toplum sağlığı üzerindeki etkileri ve bu konudaki mücadele yöntemleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır (Yıldız vd., 2021; Karaman vd., 2021; Akgül ve Ergün, 2023).

8. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de ve dünya genelinde aşı karşıtlığı ve modern tıp reddi ciddi bir sorun haline gelmiştir. Bu konuda alınacak önlemlerin başında toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitimi büyük önem taşımaktadır. Sağlık çalışanları, medya ve eğitim kurumları iş birliği yaparak, yanlış bilgi ve bilimsel ignoransın önüne geçebilirler. Ayrıca, etkili iletişim stratejileri ile halkın doğru bilgiye ulaşmasına yardımcı olunmalıdır. Bu kapsamda, aşı karşıtlığına ve modern tıp reddine yönelik bilimsel temelli kampanyalar düzenlenmeli ve güvenilir kaynaklardan edinilen bilgilerin toplumla paylaşılması teşvik edilmelidir. Ayrıca, sağlık politikalarında aşı karşıtlığını ve modern tıp reddini gidermeye yönelik tedbirler alınmalı ve toplumun sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması için adımlar atılmalıdır.

Kaynaklar

- Akgül, E., & Ergün, A. (2023). Ebeveynlerin Çocukluk Çağı Aşularını ile COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(1), 64-75.
- Akkuş, İ., Sarpkaya, S., Bostan, T., & Öztürk, A. (2022). Bireylerin Covid 19 aşısına karşı tutumlarının paranormal ve batıl inançlar yönünden karşılaştırılması. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 2(3), 572-595.
- AKTSAI, S. M. P., & BAŞER, D. (2024). Çocuğun Yüksek Yararının Korunması Bağlamında Aşı Karşıtlığı. *Efe Akademi Yayınları*.
- Aktsai, S. M. P. (2022). Çocuğun Yüksek Yararının Korunması Bağlamında Aşı Karşıtlığının Sosyal Hizmet Perspektifinden İncelenmesi.
- Altay, S. U. (2022). Aşı Karşıtlığına İletişimsel Bir Yaklaşım: Türkiye'de Aşı Karşıtlığı Instagram Hesapları Örnekleri Üzerine Bir İnceleme (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Aslankılıç, G. Ö. Ö. (2023). Resimde oryantalist yaklaşımlar ve mimari gerçeklik: Kahire (Doctoral dissertation, Mimar Sinan Fine Arts University (Turkey)).
- Bakırtaş, İ., & Ozan, E. C. (2021). COVID-19'un Ekonomik Etkileri Üzerine Genel Bir İnceleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 59-74.
- Bardak, F. (2021). Annelerin sağlık inanç modeline göre aşı tutumları ve bazı bebek sağlığı uygulamaları ile ilişkisi.
- Barutçu, A., Çay, E., & Evliyaoğlu, N. (2021). Çiçek hastalığı epidemisinde covid-19 pandemisine; aşı kararsızlığı ve aşı reddi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 30(4), 243-250.
- Bayraktar, D. T. (2024). Afetlerde Bulaşıcı Hastalıklar ve Enfeksiyon Kontrol Önlemleri: Doğal Afetlerde bulaşıcı hastalıklar ve Kontrol önlemleri. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 17(1), 18-30.

- Büyükbasmacı, Y. E. (2023). Sportif Sorunlarla Başa Çıkma, Çatışma Çözme ve Adil Davranış Gösterme Becerilerinin Liderlik Özelliklerine Etkisi: Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma.
- Cembekli, S., & Özdağ, A. (2024). Suriyeli sığınmacılar özelinde Türkiye ve Avrupa'daki göçmen karşıtlığının karşılaştırılması (Master's thesis, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi).
- Çakır, E. (2022). Aktör ağ teorisi bağlamında covid-19 aşı karşıtlığı propagandasının sosyal ağ analizi (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Çevikdizici, M. (2024). Tip 2 diyabetlilerde diyabet farkındalığı ve içgörü ölçeği'nin türkçe uyarlaması: Güvenirlik ve geçerlik çalışması (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi).
- Daldal, A., Conker, A., & Nas, Ç. (2023). Aşı Karşıtlığı ve Covid-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye'deki Yansımalarına Kuramsal ve Sosyo-Politik Bir Bakış: Bilimselliğin Reddi, Tıbbileştirme ve Komplocu-Popülist Söylemler1. Amme İdaresi Dergisi, 56(3).
- Demir, T. (2021). Aşı karşıtı tutumların sosyokültürel ve dinî boyutları. Tevilat, 2(2), 271-291.
- Duman, D. D., & Ünür, E. (2022). Özne ve söylem bağlamında aşı karşıtı protestoların toplumsal hareketler sosyolojisi kapsamında incelenmesi. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 10(1), 98-127.
- Ertaş, H., & Göde, A. (2021). Sağlık okuryazarlığı ile aşı karşıtlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. Journal of Academic Value Studies, 7(1), 3.
- Göçmen, G., Soğukpınar, N., Bıçakhan, B., Naciye, K. A. R. A., Palabıyık, O., Ergün, Ş. N., ... & Ortatatl, M. (2023). Tıp ve Sağlık Bilimleri: Modern Analiz, Bulgu Ve Araştırmalar. Livre De Lyon.
- Güler, M. F. (2024). Yetişkin bireylerin aşı okuryazarlık düzeyleri ile aşı karşıtlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Gültekin, E., & ÇAĞLAR, N. (2023). Aşı Reddi Sebepleri ve Aşı Retlerinin Normatif Etik Açından Değerlendirilmesi: Gaziosmanpaşa Mustafa Furuncu Aile Sağlığı Merkezi Örneğinde Niteliksel Bir Araştırma. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law & History/Türkiye klinikleri tıp Etiği, Hukuku ve Tarihi Dergisi, 31(3).
- Karagöz, Y., Filiz, M., & Karaşin, Y. (2024). Salgın hastalıklara yönelik komplo teorileri tutum ölçeğinin geliştirilmesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 522-537.
- Karaman, D., Yılmaz, D., & Yılmaz, H. (2021). İntörn hemşirelik öğrencilerinin Koronavirüs (COVID-19) korkusunun aşı karşıtlığına etkisinin incelenmesi. The Journal of Turkish Family Physician, 12(4), 179-191.
- Kılıç, B. B. (2023). Anaokullarında öğrenim gören öğrencilerin velilerinde aşı kararsızlığı ve ilişkili etmenler.
- Mahadevaiah, G., Rv, P., Bermejo, I., Jaffray, D., Dekker, A., & Wee, L. (2020). Artificial intelligence-based clinical decision support in modern medical physics: selection, acceptance, commissioning, and quality assurance. Medical physics, 47(5), e228-e235.
- Orhan, B., Mehmet, Ö. Z., ÇEVİK, D., ALTAŞ, Z. M., & YILDIZ, S. (2023). Temel Tıp Bilimlerinde Güncel Konular. Livre de Lyon.
- Özcan, U. (2021). Neoliberal Sistemde Pandeminin Sosyal Etkileri Üzerine. Sosyologca Dergisi, 22, 29-42.
- Özceylan, G., Toprak, D., & Esen, E. S. (2020). Vaccine rejection and hesitation in Turkey. Human vaccines & immunotherapeutics, 16(5), 1034-1039.